MONITOR

Na R. P. 1769.

Nro. CII.

Dnia 23. Grudnia.

Kontinuacya materyi poprzedzaiącey.

WIękſza prawie połowa matek w znacznych Europy mieſzkaiących miaſtach, dla tego iedynie ſwoie ſznuruią dziatki, że tak Kraiowa wyciąga moda, y dla wyrobienia (mowią one) wyſmukłych bokow, y układnego ſtanu. Y te ſą ſłowa, ktore z gruntu roſtropności wynurzone pozornie bydź ſię zdaią, à przecie nic niegodziwſzego nad uſkutecznienie ich ſamo wynaleść ſię nie może, albowiem to pewna że nic tak niemoże bardziey wolności y wrodzonych

Ffff ruſzenia

ruszenia wdzięków w nich pomieszać, iako kiedy ich widziemy tym ubiorem usznorowanych, ponieważ ich urażać musi koniecznie. Każesz robić krawcowi sznorowkę, ten dla zalecenia sprawności swego kunsztu, udusić nawet twoie dziecie gotow, aby tylko w stan iako naygładziey wpadła. Więc dziecie tak mocno skrępowane, szuka umnieyszenia dolegliwości swoiey sposobu, podnosi ramię, żeby ściśnięte mogło nieco rospostrzeć barki, à tak się wezwyczaiaiąc, garbacieie nieznacznie. Postrzega matka, że wciętość iego stanu krzywić, y kosić się zaczyna, ciaśnieyszą à tym urażaiącą bardziey, każe robić sznorowkę, coż się dzieie? możeć ona wprawdzie garb, y niezgrabność przykryć, lecz bynaymniey ią z gruntu naprawić niepotrafi. Aż dziecie stłoczone, cięż̇kie y krotkie zaczyna mieć tchnienie, oraz gdy płuca niemaią dostatecznego rossprzestrzenienia, naturalny krwi bieg w tym delikatnym trzewie zwykł się zastanawiać, w tedy istność iego kazi się

cała.

cała, y z tey tak niebespieczney odmiany tysiąc rodzi się innych, iuż poruszenie serca zraży się y drżenia nastąpią, żołądek zwykłych sprawować niebędzie strawności, à gdy okolica lędźwi, nerki, śledziona, y wątroba ściśnięte będą, y wolney w nich nie będzie cyrkulacyi, porobią się w tych wnętrznościach zawady iako to gruczoły błony kiszkowey stwardnieią, ponieważ *chylus* iuż niedoskonale robić się będzie, á ztąd więc całe ułożenie dziecinnego temperamentu odmieni się z gruntu. Y teć to są tak okropne skutki, ktore z tey mniemaney ostrozności, ktorey do wykształtowania dzieci używamy, zbierać zwykliśmy powszechnie, y dla ktorey szczegulnie, to powiciem, to sznorowkami, to innym obciśnieniem, y opiętym stroiem dzieci dręczemy.

Y zaiste iednoż to iest sznorowka co y powicie, ktorego iednak zwyczaiu, do zapobieżenia znaczney iakiey przywarze ciała, iako użytecznego niebroniem.

Jeżeli

Gdyby tułow czyli śrzodek ciała dziecięcia słabego y chorowitego, miał się ściągać y opadać na doł, w ten czas wygodnie opatrzona sznorowka mogła by niektore części ciała przypadkiem takim nadwerężone naprawić y sprostować prędzey, lecz ieżeli dziecie iest zdrowe y mocne, ta forma dziwna oszpeci go tylko, y iak się trafia zawsze, że kiedy ściskane bywa, albo niskie albo wysokie nad to, na potym będzie.

Ani wątpię o tym, że ten noszenia dziewczętom sznorowek obyczay, w mniemaniu fałszywym wyrobienia im tego, co piekną oni talią nazywaią, iest przyczyną poronienia białymgłowom, à osobliwie niesposobności karmienia własnym mlekiem dziatek.

Sciśnienie, ktore w tey okolicy wycierpiały, niedopuściło rospłynienia się tuczącego soku, z tąd niektore naczynia zamulone zastawszy, bieg y płynienie mleka zastanawiaią, co też przyczyną także bywa do zatkania w piersiach gruczołow, y tąd naywięcey

choro-

chorobą tyle tak ſposobnych białychgłow widziemy bydź zarażonemi, ktore z ciaſnemi będąc obciſkane ſznorowkami, czy przez niegodziwą wolą, czy przez nieſposobność iſtną, własnym niekarmiły dzieci ſwoie mlekiem.

Państwa wſchodniego mieſzkańcy tak wielce piękność kibici ſzacuią, że do uwielbienia w ſwoich kochankach przymiotu tego, naypodchlebnieyſzemi słowy zwykli ią wynoſić, à w ſamey iſtocie niewiaſty ich pięknego maią ſtanu, ponieważ cale ſznorowek używać nie lubią. W Turczech zaś białogłowy gorſeta zwyczaynego, gładko iednak y kſztałtnie zrobionego zażywaiąc, umięią y tak ſię przypodobać, à to bez uſzkodzenia ſwego zdrowia. Dla czego też Azyatyckie Damy piekníeyſzą talią y pierſi niżli Europeyſkie maią, y ſuchot tey nayniebeſpiecznieyſzey choroby, tak wielkie w naſzym klima ſzkody czyniącey, w tamtym nie znaią prawie kraiu.

Więc iuż wnieść powinniśmy, że wymyſł ubioru tego, nie tylko do przykſztał-

cenia

cenia natury ludzkiey, ale też y do zdrowia bynaymniey nie pomoże, owszem oboygu szkodzi oczywiście, nadto daleko więcey przyrodzonych zepsuć gładkości może, niż piękną choć iedną ułożyć potrafi talią, ponieważ natężenie dzieci siłować się muszą aby się z tey zbroi wydobyć mogły, ktora ie nieustannie pod pachy gniecie, y ktora ścieśniaiąc wszystkie naczynia wewnątrz się rozchodzące, rozrastaniu się y tuczności przeszkadza, tym czasem miazga ku temu kończowi zrządzona, przez ściśnienie zatamowana, zalewa y napawa zbytecznie, iako się rzekło, niektore części, ktore bardziey względem innych napawaiąc się, do rożnych chorob y niedołężności częstokroć bywaią przyczyną.

Przy tych więc uwagach, przy gruntownym wielu dobrych Autorow zdaniu, przy samym nakoniec doświadczeniu, można niezawodnie twierdzieć, że sznorowki więcey zepsuią y zgubią przyrodzonych talii, niżeli ich uformować po-

trafią,

trafią, y ieżeli od powszechnego mniemania nasze wyłączym zdanie, że y zdrowiu nawet niemały przynoszą uszczerbek, przyznamy.

Pewna y to że dla przedłużenia wieku życia ludzkiego, wszelkich uniknienia niemocy, à nabycia sił czerstwości, nigdy się ściskać y dręczyć opiętością sukien za młodu nietrzeba, prosta y przestronna odzież nayprzyzwoiciey zawsze młodemu wiekowi służy, więc ani powiciem, ani sznorowką, ani podwiązkami, ni żadnymi iakiemi sznorowadłami, ktore cyrkulacyą y poruszenie ciała ludzkiego tłumią, tłoczyć y ściskać się niepotrzeba.

W pierwszych żywota początkach dzieci od zimna ochraniać należy, w ktore iednak nieznacznie wprawiać ich potrzeba, lecz w wszelkiey wolności y upodobaniu swemu zostawione bydź maią, żeby darskość tę, tak wielce rozrastaniu się użyteczną, zawsze zachowali w sobie, ponieważ ona cyrkulacyą y strawność

iako

iako naylepiey ſprawuie, w czerſtwości zdrowia trzyma, y w roſkoſzney utrzymuie myśli, ktorey ieżeli opiętością ſukien nie będą ściſkani, nabędą ſami. Przeciwnie zaś te, ktore nie maią wolności y roſkurczenia, ſtaią ſię ſmutnemi, à dzieci ſmutne trawić nie mogą dobrze, ztąd ſię temperament ich mieſza, ponieważ wiecey ſił tracą niż pomnażaią, wpadaią za tym w chorobę, y życie kończą.